

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Psychospołeczne podstawy rehabilitacji osób niepełnosprawnych
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Psychosocial basis of rehabilitation of people with disabilities
Kierunek studiów	Psychologia
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	Jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	stacjonarne
Dyscyplina	Psychologia
Język wykładowy	polski

Koordynator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Dr hab. Wojciech Otrębski, prof. KUL
---	---

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30	VI	4
konwersatorium			
ćwiczenia	30	VI	
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	W1. Znajomość zagadnień z przedmiotu: Metody badania osobowości. W2. Znajomość zagadnień z przedmiotu: Psychologia rozwojowa (dzieci, młodzieży i dorosłych).
-------------------	--

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

C1 - Zapoznanie z najnowszą wiedzą wyjaśniającą mechanizmy psychospołecznego funkcjonowania osób niepełnosprawnych.
C2 - Zapoznanie z najnowszą interdyscyplinarną wiedzą wyjaśniającą reakcje społeczności na niepełnosprawność.
C3 - Poznanie jak rozwiązania systemowe wspomagają i utrudniają psychospołeczne funkcjonowanie jednostki niepełnosprawnej i jej grup odniesienia.
C4. Zapoznanie studentów z celowym i świadomym oddziaływaniem psychologicznym wobec osób niepełnosprawnych.

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego (wykład)	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student zna mechanizmy kształtujące postawy społeczne wobec osób niepełnosprawnych.	K_W05
W_02	Student zna i rozumie podstawowe pojęcia z zakresu psychologii rehabilitacji.	K_W10
W_03	Student zna i rozumie koncepcje niepełnosprawności i związane z nimi modele działań rehabilitacyjnych.	K_W10
W_04	Student posiada wiedzę konieczną do pracy z rodziną w sytuacji niepełnosprawności jej członka.	K_W05
W_05	Student zna w podstawowym zakresie przebieg procesu edukacji ucznia z specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	K_W05
W-06	Student zna w podstawowym zakresie przebieg procesu rehabilitacji społecznej i zawodowej osoby z niepełnosprawnością.	K_W10
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Student umie oddziaływać na zmianę stereotypu osoby niepełnosprawnej.	K_U01
U_02	Adekwatnie do okoliczności używa fachowej terminologii.	K_U01
U_03	Potrafi wybrać najbardziej adekwatny do okoliczności model organizacji działań rehabilitacyjnych wobec jednostki.	K_U08, K_U10
U_04	Posiada umiejętność pracy z grupą w sytuacji niepełnosprawności jej członka.	K_U04
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Podjmuje adekwatne do potrzeb działania diagnostyczne i rehabilitacyjne wobec osób z niepełnosprawnością w różnym wieku.	K_K03
K_02	Podjmuje adekwatne działania wspierające grupę w sytuacji niepełnosprawności jej członka.	K_K07
K_03	Potrafi aktywnie włączyć się w proces planowania i realizacji działań rehabilitacyjnych w zakresie edukacyjnym, społecznym i zawodowym.	K_K07

Symbol	Opis efektu przedmiotowego (ćwiczenia)	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Student objaśnia posiadaną wiedzę o powiązaniach psychologii rehabilitacji z innymi dyscyplinami i charakteryzuje podstawowe pojęcia z zakresu psychologii rehabilitacji.	K_W05
W_02	Student charakteryzuje formowanie się i zmianę postaw, a także schematy i stereotypy związane z postawami wobec osób niepełnosprawnych.	K_W10
W_03	Student opisuje zagadnienia związane z metodami wczesnej diagnozy i stymulacji rozwoju dziecka z niepełnosprawnością.	K_W10
W_04	Student opisuje zagadnienia związane z uwarunkowaniami	K_W10

	edukacji (w tym – kształcenia integracyjnego) osób niepełnosprawnych.	
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Student analizuje sytuację życia osoby niepełnosprawnej, z uwzględnieniem jej zasobów osobowych i środowiskowych.	K_U04, K_U08
U_02	Student planuje i realizuje projekt teoretyczny lub praktyczny dotyczący zagadnień z obszaru niepełnosprawności i rehabilitacji.	K_U10
U_03	Student prezentuje rezultaty zrealizowanego projektu w komunikatywny dla grupy sposób.	K_U10
U_04	Student wdraża podstawowe sposoby oddziaływań podejmowanych przez psychologa w kontakcie z osobą niepełnosprawną.	K_U04, K_U10
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Student określa mechanizmy kształtowania prawidłowych postaw wobec grupy osób z niepełnosprawnością i potrafi je zastosować wobec otoczenia.	K_K03
K_02	Student wykazuje aktywną postawę wobec osób z niepełnosprawnością.	K_K03
K_03	Student dostrzega walory roli różnic osobowościowych i predyspozycji intelektualnych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych.	K_K03
K_04	Student działania czynnie sam lub z innymi osobami na rzecz aktywnego włączania się osób z niepełnosprawnością w życie społeczne w celu wspierania ich jakości życia.	K_K07

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe (wykład + ćwiczenia)

Wykład

1. Mechanizmy psychologiczne warunkujące dobór używanego słownictwa i kształtowania się myślenia o osobach niepełnosprawnych.
2. Definicje niepełnosprawności (rodzaje), kategorie i stopnie niepełnosprawności.
3. Zróżnicowanie grupy osób niepełnosprawnych - aktualne dane statystyczne.
4. Konsekwencje przyjęcia modelu rozumienia niepełnosprawności (medyczny, społeczny, biopsychospołeczny) dla organizacji i specyfiki przebiegu procesu rehabilitacji kompleksowej ON.
5. Udział teorii społeczno-poznawczej i ICF w konstrukcji *Modelu interakcyjnego* przebiegu rehabilitacji kompleksowej ON.
6. Model interpersonalnego ujęcia praktyki rehabilitacji kompleksowej ON - S. Kowalika (elementy składowe i ich znaczenie).
7. Rehabilitacja kompleksowa ON (wyjaśnij pojęcie, cel, omów warunki efektywności).
8. Przedmiot psychologii rehabilitacji – wyjaśnij zakres (schemat).
9. Diagnoza psychologiczna w rehabilitacji: nozologiczna/funkcjonalna; pozytywna/negatywna.
10. Modele funkcjonowania zespołów rehabilitacyjnych – omów elementy kluczowe dla ich zróżnicowania.
11. Doświadczenie deprywacji środowiskowej jako przyczyna „wtórnej niepełnosprawności” dziecka.
12. Koncepcja wspomaganego uczenia się Feuersteina – organizacja działań wspierających spontaniczny rozwój dziecka w sytuacji niepełnosprawności.
13. Funkcjonowanie rodziny z ON (dziecko, dorosły) – uwarunkowania osobowe i środowiskowe przeżywanych emocji oraz doświadczanych kryzysów.
14. Organizacja kształcenia osób niepełnosprawnych – orzekanie o formie kształcenia, ścieżki organizacji procesu edukacji; typy szkół.
15. Wczesna stymulacja/wczesna interwencja – dziecka w rozwoju (definicje, organizacja i przebieg

działań).

16. Kształcenie włączające/integracyjne uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – założenia i zasady.
17. Rehabilitacja społeczna osób niepełnosprawnych – działania, etapy przystosowania się grupy do niepełnosprawności.
18. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych – założenia (Hulek), definicja i przebieg.

Ćwiczenia

1. Wprowadzenie do metody projektów.
2. Projektowanie, realizacja i prezentacja rezultatów projektów z obszaru niepełnosprawności i rehabilitacji.
3. Postawy wobec osób z niepełnosprawnością.
3. Wczesna interwencja i stymulacja rozwoju dzieci z niepełnosprawnością.
4. Edukacja dzieci z niepełnosprawnością – uwarunkowania.
5. Dylematy teoretyczne psychologii rehabilitacji.

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne	Metody weryfikacji	Sposoby dokumentacji
WIEDZA (wykład)			
W_01	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
W_02	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
W_03	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
W_04	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
W_05	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
W_06	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
UMIEJĘTNOŚCI (wykład)			
U_01	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
U_02	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
U_03	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
U_04	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (wykład)			
K_01	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
K_02	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu
K_03	Wykład, prezentacja multimedialna	Egzamin pisemny	Protokół ocen z egzaminu

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA (ćwiczenia)			
W_01	prezentacja multimedialna, pogadanka, analiza tekstów z dyskusją	kolokwium	Protokół z kolokwium
W_02	praca w grupach, analiza przypadków, dyskusja	kolokwium	Protokół kolokwium
W_03	praca w grupach, analiza przypadków, dyskusja	kolokwium	Protokół kolokwium
W_04	praca w grupach, analiza przypadków, dyskusja	Kolokwium	Protokół kolokwium
UMIEJĘTNOŚCI (ćwiczenia)			
U_01	Prezentacja multimedialna, dyskusja; realizacja projektu	prezentacja projektów	Protokół z prezentacji projektów
U_02	Prezentacja multimedialna, dyskusja; realizacja projektu	prezentacja projektów	Protokół z prezentacji projektów
U_03	Prezentacja multimedialna, dyskusja; realizacja projektu	prezentacja projektów	Protokół z prezentacji projektów
U_04	Prezentacja multimedialna, dyskusja; realizacja projektu	kolokwium	Protokół kolokwium
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (ćwiczenia)			
K_01	Ćwiczenia warsztatowe	Udział w warsztacie	Obecność
K_02	Ćwiczenia warsztatowe	Udział w warsztacie	Obecność
K_03	Ćwiczenia warsztatowe	Udział w warsztacie	Obecność
K_04	Ćwiczenia warsztatowe	Udział w warsztacie	Obecność

VI. Kryteria oceny, wagi...

Wykład

Na końcową ocenę z wykładu składają się:

– egzamin pisemny 100%,

Kryteria oceniania prac na egzaminie pisemnym:

91 - 100% punktów z egzaminu - ocena 5,0

81 - 90% punktów z egzaminu - ocena 4,5

71 - 80% punktów z egzaminu - ocena 4,0

61 - 70% punktów z egzaminu - ocena 3,5

50 - 60% punktów z egzaminu - ocena 3,0

Ćwiczenia

Na ocenę końcową z ćwiczeń składają się:

- zaliczenie dwóch kolokwiów 45%
- przygotowanie i zaprezentowanie pracy projektowej (projekty realizowane w małych grupach w oparciu o metodę projektów, w nurcie service learning, dot. tematyki niepełnosprawności) 45%
- aktywny udział w dyskusjach 5%
- wejściówki 5%

Aby uzyskać pozytywną ocenę należy zaliczyć oba kolokwia oraz oddać pracę projektową.

Kryteria oceniania prac na kolokwium pisemnym:

92,86-100% punktów z kolokwium - ocena 5,0

85,71-91,07% punktów z kolokwium - ocena 4,5

75-83,93% punktów z kolokwium - ocena 4,0

66,07-73,21% punktów z kolokwium - ocena 3,5

50-64,29% punktów z kolokwium - ocena 3,0

Kryteria oceniania pracy projektowej:

– praca zawiera wszystkie elementy pod względem formalnym i jest w 91-100% poprawna merytorycznie - ocena 5,0

– praca zawiera wszystkie elementy pod względem formalnym i jest 81 - 90% poprawna merytorycznie - ocena 4,5

– praca zawiera większość elementów pod względem formalnym i jest 71 - 80% poprawna merytorycznie - ocena 4,0

– praca zawiera dużą część elementów pod względem formalnym i jest 61 - 70% poprawna merytorycznie - ocena 3,5

– praca zawiera dużą część elementów pod względem formalnym i jest 50 - 60% poprawna merytorycznie - ocena 3,0

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30 (w); 30 (ćw)
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	30 (w); 30 (ćw)

VIII. Literatura

Literatura podstawowa
<u>Wykład</u> Bobińska K., Pietrasa T., Gałęcki P. (red.) (2012). Niepełnosprawność intelektualna - etiopatogeneza, epidemiologia, diagnoza, terapia. Wrocław: Continuo. Kowalik S. (2007). Psychologia rehabilitacji. Warszawa: WAiP. Otrębski W. (2007). Interakcyjny model rehabilitacji zawodowej osób z upośledzeniem umysłowym.

Lublin: Wyd. KUL.

Otrębski W. (2018). Niepełnosprawność wybrane problem definicyjne (wyd. II). W: E. Rutkowska (red.), Rehabilitacja i pielęgnowanie osób niepełnosprawnych (1-17). Warszawa: PZWL.

Otrębski W. (2019). Start w dorosłość –uwarunkowania, wyznaczniki oraz proces przejścia z edukacji do rynku pracy uczniów z specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W: I. Chrzanowska, G. Szumski (red.), Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole (236-247). Warszawa: FRSE, Seria Naukowa, t. 7.

Ossowski R. (2020). Psychologia rehabilitacji w praktyce. Bydgoszcz: Wyd. Uniw. K.W.

Smith D.D. (2009). Pedagogika specjalna. Warszawa: Wyd. APS, Wyd. Nauk. PWN

Ćwiczenia

1. Całek, G., Niedbalski, J., Raclaw, M., Sztobryn-Giercuszkiewicz, J., Sałkowska, M., Żuchowska-Skiba, D. (2023). Niepełnosprawność i edukacja. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

2. Cybulska, R., Derewłana, H., Kacprzak, A., Pęczek, K. (2017). Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji.

3. Elszkowska, A., Golon, A., Raab, K., Krawczyk, F., Majcher, D., Niklewska-Piotrowska, E., Piotrowicz, R., Rafał-Luniewska, J. (2017). Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w teorii i praktyce. Ośrodek Rozwoju Edukacji.

4. Gawęł-Luty, E. (2019). Kreowanie postaw tolerancji jako przyczynek do integracji osób niepełnosprawnych. *STUDENT NIEPEŁNOSPRAWNY Szkice i Rozprawy*, 19(12), s. 209-222.

5. Kowalik, S. (2018). Stosowana psychologia rehabilitacji. Warszawa: SCHOLAR.

6. Piotrowicz, R. (2018). Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – kompleksowe wsparcie terapeutyczne dziecka i rodziny. Diagnoza a program. Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Literatura uzupełniająca

Wykład

Marek B., Otrębski W., Rodziewicz B., Sękowski T., Szubielska M., Torój M., Trojanowska-Bis A. (2008). Przez języki świata do pracy. Nowe idee w rehabilitacji zawodowej osób niewidomych i słabo widzących. Lublin: Wyd. KUL.

Otrębski W., Rożnowski B. (2008). Sytuacja psychologiczna osób z niepełnosprawnością na rynku pracy: Badania percepcji pracodawców, pracowników i poszukujących pracy. Lublin: RP.

Otrębski W., Konefał K., Mariańczyk K., Kulik M. (2011). Wspieranie rodziny z niepełnosprawnym dzieckiem wyzwaniem dla pracy socjalnej. Badania rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi w województwie lubelskim. Lulin: Europerspektywa, ss. 255.

Ćwiczenia

Brzezińska, A. I., Jabłoński, S., Ziółkowska, B. (2014). Specyficzne i specjalne potrzeby edukacyjne. *Edukacja*, 2(127), s. 37-52.

Kanar, M. (2021). Postawy studentów wobec osób z niepełnosprawnością ruchową oraz intelektualną. *Ogrody Nauk i Sztuk*, 11(11), s. 127-138.

Lew-Koralewicz, A. (2022). EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA W NARRACJACH UCZNIÓW Z ZABURZENIAMI ZE SPEKTRUM AUTYZMU. *Niepełnosprawność i Rehabilitacja*, 85(1), s. 98-111.